

SZAKÁLY SÁNDOR

BIZALMAS TISZTI PARANCS A MAGYAR KIRÁLYI 2. HONVÉD HADSEREG TISZTIKARA 1943-AS TEVÉKENYSÉGÉNEK AZ ÉRTÉKELÉSRŐL

A magyar királyi 2. honvéd hadsereg 1942–1943. évi szovjetunióbeli hadműveleteiről napjainkban már hiteles és átfogó képpel rendelkezünk.¹ Ismeretes a hadsereg összetétele, szervezési elvei, hadműveletekben való részvétele és veszteségei. A magyar hadtörténetírás az elmúlt néhány évtizedben a legtöbb figyelmet talán ennek a hadseregnek a történetére fordította. Tette ezt azért s mivel a második világháború éveit alatt működő három magyar hadsereg — az 1., a 2. és a 3. — közül ennek a hadseregnek maradt fenn a legjelentősebb iratanyaga.

Ennek az iratanyagnak a feldolgozása, a kapcsolódó irat együttesek hasznosítása szinte teljes egészében megtörtént a hadtörténészek jóvoltából. Vannak azonban olyan, nem egy esetben „rejtőzködő” iratok, amelyek csak véletlenszerűen kerülhetnek a kutatók látókörébe. Ilyen irat a most közlésre kerülő Bizalmas tiszti parancs is, amelynek az ad különös jelentőséget, hogy ebben a parancsban, a Honvéd Vezérkar főnöke, vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes² alapos és kritikus értékelése a magyar királyi 2. honvéd hadsereg 1943. január–márciusi tevékenységéről.

Szombathelyi példával igazolja állításait és hívja fel a magyar királyi Honvédség tisztkarának egészét ezen példákon keresztül a jövőbeni magatartásra, a szolgálatteljesítés mikéntjére, stb.

A Honvéd Vezérkar főnöke jól látta, hogy a magyar királyi Honvédség, illetve annak 2. hadserege teljesítményére erősen rányomta a bélyegét a trianoni békediktátum után kialakult helyzet, a haderő létszámának, felszereltségének korlátozása,

1 A magyar királyi 2. honvéd hadsereg történetének monografikus feldolgozását lásd: *Szabó Péter: Don-kanyar. A magyar királyi 2. honvéd hadsereg története (1942–1943)* Bp., 2001. Itt szeretném köszönetemet kifejezni Szabó Péter hadtörténésznek a jegyzetek elkészítéséhez nyújtott segítségért.

2 Szombathelyi Ferenc, vitéz, (Győr, 1887. május 17 – Pétervárad, 1946. november 4.) hivatásos katonatiszt, vezérezredes (1941. november 1.), 1941. szeptember 6. és 1944. április 19. között a Honvéd Vezérkar főnöke. Vázlatos életútját lásd. *Szakály Sándor: Szombathelyi Ferenc.* In: *Szürke eminenciások a magyar történelemben.* Szerk: Szentpéteri József. Bp., 2003. 182–185. p.

a kiképzési hiányosságok, fegyverzeti gondok. Nem véletlen, hogy Szombathelyi Ferenc a német katonai vezetés képviselőjével, Wilhelm Keitel tábornaggal³ folytatott 1942. januári tárgyalása során következetesen hangoztatta, hogy a magyar haderő kiépítése, nagy hadműveletekben való részvételre történő felkészítése 1943, de inkább 1944-re várható. A kényszer szülte megállapodás és a németek által a hadsereg elé állítandó feladatok meghatározásának elmaradása vezetett oda, hogy úgy a Honvéd Vezérkar, mint a 2. hadsereg parancsnoka, vitéz Jány Gusztáv⁴ csak megkésve és kész helyzete elé állítva értesült a hadsereg alkalmazásának német elképzeléseiről és arról a tényről is, hogy mindenben az előljáró német parancsnokságok döntéseit kell követnie.

A magyar királyi 2. honvéd hadsereg az 1942–1943. évi hadműveletekben számos harcászati szintű sikert ért el, de jelentős veszteségeket szenvedett. Önálló hadműveletek indítására, azok vezetésére nem volt jogosult. Az 1943. január 12-ei, illetve 14-ei szovjet támadást követően elkeseredett harcokban igyekezett feltartóztatni a komoly erőfölényben lévő Vörös Hadsereget. Hatalmas áldozatokat hozva, jelentősen hátráltatva a szovjet erőket a kitűzött céljaik elérésében, 1943 márciusa és májusa között végleges kivonásra került a hadműveleti területről.

Részben a 2. hadsereg alakulataiból, illetve más alakulatokból szervezték meg a Magyar Megszálló Erőket, illetve ezen erők parancsnokságát, amely 1943 májusa után a még megszállt szovjet területeken maradvá főleg biztosítási, illetve partizánok elleni harcokban vett részt.

A Honvéd Vezérkar pedig a beérkezett jelentések, a mindenki által kötelezően — és részben utólag! — elkészített harc- és tapasztalati jelentések valamint egyéb információk alapján állította össze az értékelést, amely alapvetően a magyar királyi honvédség tisztikarának teljesítményét vette górcső alá.

Ez az értékelés jelent meg a most közreadandó Bizalmas tisztí parancsban, amely a magyar királyi honvédség valamennyi hivatásos állományú tisztjéhez el kellett, hogy jusson, alapvetően tanulságul és okulásul szolgálva a jövőre.

3 Keitel, Wilhelm (Helmscherorde, 1882. szeptember 22 – Nürnberg, 1946. október 16.) hivatásos katonatiszt, tábornagy (1940. július 19.) 1938. április 4-étől a Német Véderő Főparancsnokság főnöke (Chef des Oberkommandos der Wehrmacht). A nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék halálra ítélte és kivégezték.

4 Jány Gusztáv, vitéz (Rajka, 1883. október 21 – Bp. 1947. november 26.) Hivatásos katonatiszt, vezérezredes (1941. május 1. – ekkor a rendfokozat elnevezése még gyalogsági tábornok!) 1940. március 1-je és 1943. augusztus 5-e között a magyar királyi 2. honvéd hadsereg parancsnoka. A budapesti Népbíróság halálra ítélte. Kivégezték.

Forrásközlés⁵

Az alább közölt forrást betűhív formában adjuk közre és a lehetőségek szerint jegyzetekkel láttuk el. Utóbbiak esetében el kell mondanunk, hogy mivel a példaként felhozott esetek nagyon kevés olyan információt tartalmaztak, ami alapján a személyek, történések azonosíthatók lettek volna — különösen a nem névvel említettek esetében — a remélt kiegészítések csak töredékesek lehettek. A rövidítéseket azért nem oldottuk fel, a szövegben mert azok jellemzőek a katonai nyelvezetre. A feloldások a szövegeközlés után olvashatóak. Az 1. számú irat gépírással, a két melléklete kézírással készült.

1.**Szombathelyi Ferenc bizalmas tiszti parancsa**

1943. június

M. kir. honvéd vezérkar főnöke

Fogalmazvány

43383-szám.

eln.8/e.vkf.-1943.

Vkf. Úr Öngyméltóságának (kézírással)

BIZALMAS TISZTI PARANCS.

Budapest, 1943. évi június hó....-n.

A 2. hds. a téli nagy csatában, visszavonulás közben bomlott fel. A visszavonulás rendetlen, visszaözlönléssé fajult. Nagy értékű fegyverzet, löveganyag és felszerelés veszett el. Ennek okait kutatva és pár hónapi távlatból nézve az eseményeket, már most kétségtelenül megállapítható, hogy a hadsereg összeomlásának igazi okai nemcsak a rendkívüli — nekünk szokatlan — nagy hidegekben, hófúvásban és az elg. túlerő nyomásában keresendő, hanem a fenti okokon kívül nagyrészt a tisztikar egy részének a passzivitásában, fegyelmezetlenségében és kötelességtudat hiányában is.

5 A közlésre kerülő irat őrzési helye: Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) Honvédelmi Minisztérium 1943. 8. osztály 43.383/eln.8.e.vkf.-1943.

Amíg a tisztikar egy része a rendkívüli viszonyok között is példaadóan igyekezett kötelességét teljesíteni, megtéve mindent a reá bízott egységek ütőképességének fenntartására, a visszavonuló tömegek megállítására, ütőképes egységekbe való szervezésére és a visszavonulás fedezése alkalmával, az utóvéd harcokban, a magyar katonaezred ragyogó példáit szolgáltatta, addig a tisztikar másik része testileg lelkileg teljesen letört, egységeit sorsára hagyta, csak saját személyének mentésére gondolt, s igyekezett az első vonalból minden úton hátra kerülni.

Szégyenérzet nélkül szedtek elő olyan régi, állítólagos és képzelt betegségeket, melyekről addig senki sem tudott, s amelyekkel a rendezett viszonyok közötti Don védelemben eszükbe sem jutott beteget jelenteni. Tették ezt akkor, amikor a tisztii hivatástudat és a legénység előtti példaadás, félholtan is helyállásra kötelezett minden tisztet.

A tisztikar ezen része kihasználta ama körülményt, hogy a túlszűfolt táborig házakat, a várható sebesült és fagyott tömegek befogadására, a hátsó részbe állandóan üríteni kellett és alapos orvosi vizsgálatokra nem volt mód és lehetőség a hadműveleti területen és így ügyszólván ellenőrzés nélkül jutott a hátsó részbe.

Eme tisztiek magatartását kivizsgálás tárgyává tettem. E célból egy kivizsgáló bizottságot állítottam fel. Ezen bizottsági kivizsgáláson átment 401 tiszt.⁶

A kivizsgálás folyamán beigazolódtak beígért eseteket mellékelten kiadom.

Ezen eseteken kívül még fel kell említenem azt az esetet is, mely különösen rávilágít a mi gyatra állapotunkra, hogy egy községben 11 tiszt parancsot kapott, hogy karhatalmi alkalmazásra vonuljanak be a község szegélyét megszállva tartó csapatokhoz, a melyek tisztihánnyal küzdöttek. A 11 tisztből csak 2 jelentkezett ezen csapatok parancsnokságánál. A többi útközben eltűnt. Ez az eset mutatja leginkább, hogy a fegyelem terén hova züllöttünk.⁷

Ezzel a téli harcokkal kapcsolatos kivizsgálás lényegileg le lett zárva.

A kivizsgálás eredményének elbírálásánál és a megtorlások eszközei tekintetében enyhe mértéket alkalmaztam, mert méltányolnom kellett azt a körülményt, hogy hadseregünk a trianoni korszak alatt harcos szelleméből nagyon sokat veszített. A tisztikar nagy része irodai alkalmazásban elpuhult és polgári ruhában járván lelkileg is elpolgáriasodott. A folytonos rejtés, tetetés és hazudozás az ellenőrző hatalmak fele szintén kedvezőtlenül befolyásolta a tisztikar szellemét. A kiképzés fegyverek híján nagyobb részt elméleti alapon folyt. Ennek a következményei már az 1939-ben a Kárpátalján és 1941-ben a határmenti harcokban megmutatkoztak.

6 A „kivizsgáló bizottság”-ra vonatkozó iratanyagot ez idáig nem sikerült feltárni. A jelzett 401 fő a 2. hadsereg teljes tisztii létszámának mintegy öt százalékát jelentette.

7 Nem sikerült az esetre vonatkozó adatokat találnunk.

Sok volt az ijedtség, a pánik, de kevés volt a harcos szellem és hozzáértés is. A hadseregünk, mely nagy tisztí és tiszthelyettesi hiánnyal küzdött, nagy tömegeiben inkább hasonlított felfegyverzett polgársághoz, milichadsereghez,⁸ mint egy korszerű hadsereghez.

A hadsereg ezen jellege az orosz hadjáratban, de különösen a doni szerencsétlen harcok után, a visszavonulás alatt teljesen kibontakozott. A visszavonuló hadsereg formátlan tömeggé züllött és kevés kivétellel nem lehetett megállítani, s nem lehetett feltartóztatni, hanem több helyen fegyvert elhánnya, vagy elrejtve, — hogy ne kelljen harcolni — özönlött vissza.

Az orosz hadjárat minden szerencsétlenség mellett azon előnnyel járt, hogy fedte és nyilvánvalóvá tette a gyengeségeinket.

A doni szerencsétlen harcokat egy előzetes figyelmeztetésnek tekinthetjük, amelyből sürgősen le kell vonni a konzekvenciákat. (sic!) Ezeket a harcokat még javunkra fordíthatjuk, ha tanulunk az eseményekből. Így a szerencsétlenségből szerencsét kovácsolhatunk.

Egy lelki tisztulási folyamatra van szükségünk. Hadseregünk jelenleg egy súlyos krízisen megy át. Bizalom, fegyelem és erkölcsi krízisben élünk. Sokan nem hisznek, sokan nem engedelmeskednek, sokan kufárkodnak, illetve kereskednek. Ebből a krízisből mielőbb ki kell kerülnünk. Különösen a fegyelmi krízisnek kell mielőbb megszűnnie. Sajnos a hazatérő 2. hadsereg tisztjei közül is sokan igen fegyelmetlenül (sic!) viselkedtek. Nem akarták alávetni magukat itthon a fertőtlenítésre kiadott rendeletnek.

Minden tisztől kemény fegyelmet követelek. A fegyelem a legfontosabb, mert ez még a gyenge kiképzést is pótolhatja, de azt nem pótolja semmi.

Felemelkedésünkben lesz a mély értelme annak a hősi áldozatnak, amelyet bajtársaink, bízva egy nagy dicső magyar jövőben, ezen harcokban meghoztak. Ezeknek a hős bajtársainknak mindnyájan el vagyunk kötelezve. Tartozunk nekik.

Vissza kell térnünk a jó katonás szellemhez, az egyszerű katonai génuszhoz, amelynek alapja az önfeláldozás, az engedelmisség és a becsület. Egy lelki megújulásra van szükség, egy újjászületésre, amelyet önmagunkon kell kezdenünk.

⁸ A milícia rendszerű fegyveres erők alakulatai a béke időszakban nincsenek fegyverben. Csak néhány parancsnoki beosztású, nyilvántartó, stb. feladatot ellátó személy teljesít szolgálatot. A különböző alakulatok tagjai polgári foglalkozásukat folytatják és a kiképzésük a haderőn kívül zajlik, általában a hétvégeken, alkalmi gyakorlatokon. Mozgósítás esetén hívják be az állományt, amelynek tagjai a regurális erők részét képezik, de felkészültségük, fegyverzetük színvonala többnyire alacsonyabb az előbbieknél. A svájci haderő egy része így „áll fel” napjainkban, de hasonló rendszerűnek tekinthető pl. az USA Nemzeti Gárdája is.

Meg kell keményíteni magunkat és ki kell löknünk magunk közül a kufárokat és kereskedőket. Csak egyesült erővel tudunk eredményt elérni. Magam bármily kíméletlen eszközöket alkalmaznék is, átütő eredményt nem tudnék elérni. Nyugodtan építhetünk a magyar katona ősi kiváló tulajdonságára, amely most is e katasztrófában is megmutatkozott, de csak ott, ahol a tiszt a helyén volt. Ismét beigazolódtott, hogy a magyar katona olyan, ahogyan vezetik.

Ehhez a lelki megújodáshoz még hozzá kell vennünk azt, hogy a korszerű képzés egy szellemi átállítást is követel mindnyájunktól, akkor tisztában leszünk azzal, hogy a mi nemzedékünknek milyen óriási feladattal kell megbirkóznia. Talán még nem volt magyar tisztikar, melyre ily nehéz és sorsdöntő feladatok hárultak volna. Még hozzá sietnünk kell, mert a háború döntő időszakában határainkhoz mindinkább közeledik és talán máról–holnapra itt lehet a szomszédságunkban.

Ezzel kapcsolatban felhívom a tisztikar figyelmét, hogy ebben a háborúban azonban kitérésről és futásról, kötelesség alóli kibúvásról már nem lehet szó. Még az orosz háború a maga rendkívüli viszonyaival sok jelenséget, ha meg is bocsáthatóvá, de érthetővé tett, de egy közelebb lezajló fegyveres mérkőzés teljesen más elbírálás alá esik. Itt nem lesz megbocsájtás és méltánylás.

Szégyenteljesen nem pusztulhatunk el, mert akkor nem lesz feltámadás, hanem megsemmisülés. Mindenkinek helyt kell állni. Mindenki erre a helyállásra készüljön fel. És ha valaki meginogna, legyen tisztában azzal, hogy a gyors és legkíméletlenebb megtorlás nem fog elmaradni. Nem bizottságok, sem hadbírói eljárások alapján, hanem a tettek színhelyén a Szolgálati Szabályzat megfelelő határozványainak⁹ kíméletlen végrehajtásával jön a megtorlás. Nem lesz megértés és nem lesz elnézés. Itt a közelünkben nem futhatunk el, mert életünkről lesz szó és az utánunk következők életéről.

Az 1942 éves szerencsétlen orosz hadjárat legyen mementó és ébresztő mindannyiunk számára.

9 A Szolgálati Szabályzat a m. kir. honvédség számára Első rész. (Bp., 1931. Pallas Részvénytársaság Nyomdája.) A Honvéd Vezérkar főnöke által hivatkozottakat — 7. paragrafus Magatartás a harcban — a következőképp fogalmazta meg: 39. pont. „(1) Aki válságos pillanatokban csüggedve beszél, fegyverét vagy lőszerét elhánnya, az engedelmséget megtagadja, vagy az ütközetből önkényesen távozni igyekszik, avagy zsákmányol, fosztogat, azt a közbelépő csapatparancsnok vagy egyéb katonaállományú tiszti előljáró személyesen vagy az ő parancsukra más, elretentő példa gyanánt koncolja fel.” 25. p.

2.

Szombathelyi Ferenc bizalmas tiszti parancsának 1. számú melléklete
1943. június

1. számú melléklet a 42383/el.n.8./e.vkf. Bizalmas Tiszti parancshoz.

1./ Egy századparancsnok, az első ellentámadás alkalmával — állítólagos légnyomás következtében — elájult és ájultan vitette magát a tábori kórházba, majd a hátszágba. Orvosi vizsgálatok semmiféle baját nem tudták megállapítani.

2./ Egy századparancsnok, 1943.I.11-én, a várható ellenséges támadás hírére azonnal beteget jelentett és 2 napi pihenést igénylő betegséggel a hátszágba távozott.

3./ Egy, szabadságon lévő osztályparancsnokát helyettesítő, lgv.ü.pk., deréktáji fájdalmakkal betegeskedett, de osztályparancsnokának bevonulásáig nem akart beteget jelenteni. Az ellenség támadása napján, — amikor tényleg szükség volt arra, hogy helyén maradjon — azonnal beteget jelentett és a lgv. tü. osztályt sorsára hagyva, kórházba távozott.

4./ Egy hdt. sgt. és törzscsapat pk., kényelmes beosztásából, I.13-án az ellenséges támadás megindulásának napján, régi szívbajára hivatkozva azonnal beteget jelentett és a hátszágba távozott.

5./ Egy ho. szállásmester segédtszije, amikor parancsnoka megsebesült és a szállásmesteri teendőket öneki adta át, hiányos fogazatára és meghülésre hivatkozva beteget jelentett, sorsára hagyva ellátási szempontból igen fontos beosztását és a hátszágba távozott.

6./ Egy puskás szakaszparancsnok I.16-án, amikor egysége bevetésre került volna, meghülésre hivatkozva beteget jelentett. Miután a tábori kórház járó beteget nem szállított, egész Bjelopolje-ig (300 km.) tudott hátragyalogolni és onnan sebesültszállító vonattal a hátszágba távozott. A kórházi vizsgálatok azonban semmi baját sem tudták megállapítani.

7./ Egy puskás szakaszparancsnok, amikor egysége bevetésre került volna, köhögéssel beteget jelentett és a hátszágba távozott. Orvosi vizsgálatok semmi bajt nem tudtak megállapítani.

8./ Egy gp. szakaszparancsnok 1943.I.14-én az első ellentámadási parancs vételekor, általános testi leromlottság címén jelentett beteget és a hátszágba távozott.

9./ Egy lgv.g.á. félszakasz parancsnok 1943.I.16-án, amikor az ellenség tüzelőállása felé közeledett, lövegét azonnal megsemmisítette és nadrágbavizeléssel, valamint deréktáji fájdalmakkal a hátszágba távozott.

10./ Egy rendészeti és katonagondozó állomás parancsnoka, amidőn az ellenség közeledett, minden kényelmet biztosító beosztásából beteget jelentett és a hátszágba távozott. Semmi komolyabb baja nem volt megállapítható.

11./ Egy orvos zászlós, akit a vivon. alatt egy eü. oszloptól egy tü. ezredtörzshöz vezényeltek és oda kellett bevonulnia, kihallgatásánál szószerint az alábbi vallomást tette:

„A vivon. zúrzavarában elszakadtam az ezredtörzstől és miután közben meghültem, saját elhatározásomból egy sebesültszállító vonatra ültem fel, mely Kurszk-ig vitt. Ott jelentkeztem a pup-nál, ahol azt a parancsot kaptam, hogy menjek Kiew felé. Egy német sebesültszállító vonatra ültem fel, amelyről azt állították, hogy Kiew fele megy. A vonat Orel, Varsó, Bécsen keresztül Debrecenbe vitt.”

12./ Egy tü. ezred, mely a vivon. folyamán Kiew környékére lett irányítva, Lawocsne-ig jutott és onnan kellett a hdm. területre visszazállítani.¹⁰ Stb. stb.

3.

Szombathelyi Ferenc bizalmas tiszti parancsának 2. számú melléklete 1943. június

2. számú melléklet a 42383/el.n.8./e.vkf.-1943. sz. Bizalmas Tiszti parancshoz.

1./ Egy csapatparancsnok f. évi I.14-én, az ellenséges támadás megindulásának harmadik napján, reumatikus fájdalmak és gyomorfájás ürügye alatt, alárendelt vezo-a által, kórházba utaltatta magát. Az ezredparancsnokságot, engedély nélkül, egyik zlj. parancsnokára ruházta át. Előljáró ho. parancsnokánál nem jelentkezett, hanem a betegjelentés megtételével az általa kiszemelt utódot bízta meg, majd egy tábori kórház útján a hátszágba távozott. Következmény: ezrede teljesen szétzüllött.

10 A magyar királyi 9. honvéd könnyű tüzérezredről van szó. Parancsnoka az adott időben vitéz Krassay Pál ezredes (Sopron, 1892. február 27 – Bécs, 1987. október 19.). Krassay Pál ellen eljárás indult. A Magyar királyi budapesti honvédtörvényszék 1943. július 2-án meghozott és július 5-én jogerőre emelkedett ítéletével vitéz Krassay Pál ezredest 2 /kettő/ heti fogházbüntetéssel sújtotta és egyben elrendelte, hogy a kiszabott büntetést a vádlott saját lakásán töltsse le.

2./ Egy másik csapatparancsnok¹¹ 1943.I.14-én, az arcvonalán megindult ellené-
sleges támadás első napján, rosszullétre és lábfgyásra hivatkozva, ezrede marad-
ványainak további rendezéséből kikapcsolódva, segédtisztjével együtt hátra
távozott s ezrede maradványait sorsára hagyta.

3./ Egy harmadik csapatparancsnok 1943.I.17-én visszavonulás közben ezredé-
nek maradványait egy századosra bízta. Saját személyére hátrament a hds. pság.
volt háp-jára, azon ürügy alatt, hogy ho. pk-át keresi szolgálati jelentéstétel céljá-
ból. Január 17-ről 18-ra virradó éjjel, innen 25 km-el hátrább fekvő községbe távo-
zott, ahol, ezredének maradványait akarta bevárni. A beérkezett részek felett
azonban nem vette át a pság-ot, hanem eltúrte, hogy ezredét idegen csapattestekhez
tartozó tisztek vezessék. Január 21-én, midőn az ellenség közeledett a községhez,
melyben tartózkodott, egy 40 km-el hátrább fekvő nagyobb községbe távozott és
ott az ápk-nál jelentkezett. Ott azt a parancsot kapta, hogy szállásolja el magát,
másnap beosztást fog kapni. Január 22-én, nem várva meg az ápk. beosztási paran-
csát, jelentkezett egy hdt. pk-nál és kérte beosztását eredeti ho. pság-ához, melyről
megtudta, hogy időközben innen is 15 km-el hátrább fekvő községbe lett hátra irá-
nyítva. Január 22-én tehát ismét hátrább távozott, holott ezrede részei idegen tisz-
tek vezetésével védőállásba rendeltettek és részt vettek az uvéd. harcokban.
A továbbiakban egy táb. kórházzal vonult vissza egész Bjelopolje-ig. Itt beteget je-
lentett 1932-ben keletkezett „Trombozis”-ra hivatkozva és Kiew-be utaltatta ma-
gát. Kiew-ből egy betegszállító oszloppal jogtalanul 4 heti eü. szabadságot engedé-
lyeztetett magának a hátországba. Saját bevallása szerint sem a táborigi kórházban,
sem a betegellátó oszlopnál, sem pedig a hátországban, az eü. szabadság alatt,
semmiféle kezelésben nem részesült.

4./ Egy kp. zlj. pk.¹² 1943.I.13-án az ellenséges támadás megindulásának máso-
dik napján, amikor a zászlóaljja bevetésre került volna, kifogásolható passzivitással
lemondott csapattestének vezetéséről és eltúrte, hogy zlj-át a beosztott sí csoport

11 Valószínűleg Lészay Ferenc ezredesről (Bp. 1894. június 26 – Hajdúdorog, 1947. június 22.)
van szó, aki a jelzett időben a magyar királyi 48. honvéd gyalogezred parancsnoka volt.
Az ezred a magyar királyi 12. honvéd könnyű hadosztály alárendeltségébe tartozott.

12 Valószínűleg Urhegyi Antal alezredesről (? , 1900. augusztus 25 -?) van szó, aki a magyar ki-
rályi VII. honvéd hadtest IX. kerékpáros zászlóaljának volt az adott időben a parancsnoka.

parancsnoka,¹³ egy hu. alez. vegye át (aki hősi halált halt),¹⁴ s saját személyére megelégedett a zlj. vonatparancsnoki teendők ellátásával. Január 15-én, amidőn az ellenség vonatát veszélyeztette, önhatalmúlag a hdt. pság. háp-jára távozott gk-val, parancs kikérés ürügye alatt. Innen beosztásába visszazavarva, fele úton összeesett, alárendelt zlj. orvosa által régi szívbántalmaira hivatkozva előljárói tudta nélkül, kórházba utaltatta magát és a hátországba távozott.

5./ Egy hdt. lgv. tü. pk. 1927-ben kioperált félveséjére és 1932-ben kioperált félheréjére hivatkozva, — mely fogyatkozásokkal mindezideig csapatszolgálatot teljesített — jelentett beteget és távozott kényelmes beosztásából a hátországba.

6./ Egy zlj. pk. 1943.I.13–14-re virradó éjjel, az ellenséges támadás megindulásának második napján, fulladási rohamokra és köhögésre hivatkozva, harcképtelennek minősítette magát. Saját ezredparancsnokánál nem jelentkezett, zlj-át sorsára hagyta és az éppen előtalálható közlekedési eszközökkel egy tábori kórházba távozott, ott felvétette és hátországba küldette magát.

7./ Egy zlj. pk.,¹⁵ aki egy személyben az egyik ho. „Villámcsop.” parancsnoka is volt, 1943.I.12-én az ellenség betörésénél reteszállításba rendelve, az első ellentámadási parancs vételekor fagyott, illetve megdagadt lábára hivatkozva, csoportját egy hadnagynak adta át és a zlj. vonathoz távozott. Alárendelt zlj. orvosával kórházba utaltatta magát és a hátországba távozott. Ezredparancsnokának távozását csak a hátországából írásban jelentette.

8./ Egy zlj. pk. 1943.I.22-én a visszavonulás alatt menetlépcső pk. volt. Menetlépcsőjét átadta egy fhdgy-nak, saját személyére előre ment előtte visszamenetelő menetlépcső parancsnokához (egy tü. szds., aki szintén átadta menetlépcsőjét) azzal és annak gk-ján Bjelopolje-ig mentek hátra. Közben minden magasabb pság-nál jelentkeztek, ezred és ho. pk-ukat keresve. Mindenütt jelentették, hogy egységeik mögöttük jönnek, ők csak szállást csinálni és embereikről gondoskodni jöttek előre, holott elhagyott egységeik, már I. 23-án be lettek állítva az Oskol vonalon véd-be és az uvéd. harcokba idegen tiszték parancsnoksága alatt. Bjelopolje-be érkezve, általános testi és idegromlással kórházba utaltatta magát és a hátországba távozott.

13 Sível felszerelt alegységek a német, a szovjet és a magyar haderőben is voltak, de élenjárók a sí alkalmazásában a finnek voltak, akik — a 2. hadseregnél — számos magyar tisztet is kiképeztek.

14 Éhn Ferenc (Poprád, 1898. március 13 – Ternovoje (Szovjetunió), 1943. január 14.), hivatásos katonatiszt, alezredes. Vázlatos katonai pályafutását lásd: *Bene János – Szabó Péter: A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938–1945.* (Bp., 2006. Heraldika Kiadó) 79. p.

15 Valószínűleg Koppány Béla őrnagyról (Bp., 1901. október 12 -?) van szó. Ő a magyar királyi III. honvéd hadtest sí-, géppuskás-, tüzér- és utász alakulataiból álló un. „villámcsoport”-nak volt a parancsnoka. 1943. január 28-án lábfagyással került hadikórházba.

Rövidítésjegyzék

alez.	–	alezredes
eü.	–	egészségügyi
elg.	–	ellenség
eln.	–	elnöki
fhdgy.	–	főhadnagy
g.á.	–	géppágyús
gk.	–	gépkocsi
gpu.	–	géppuskás
háp.	–	harcálláspont
hdm.	–	hadműveleti
hds.	–	hadsereg
hdt.	–	hadtest
ho.	–	hadosztály
hu.	–	huszár
kir.	–	királyi
km.	–	kilométer
kp.	–	kerékpáros
lgv.	–	légvédelmi
M.	–	magyar
pk.	–	parancsnok
pság.	–	parancsnokság
pup.	–	pályaudvar parancsnok(ság)
sgt.	–	segédtiszt
szds	–	százados
táb.	–	tábori
tü.	–	tüzér(ségi)
uvéd.	–	utóvéd
ü.	–	üteg
vezo.	–	vezető orvos
vivon.	–	visszavonulás
vkf.	–	a Honvéd Vezérkar főnöke
zlj.	–	zászlóalj